

Izmislili su čak i nekakvu nauku o ljepoti (iako su sami bili najveće rugobe), koju su nazvali estetikom. (...) Po njoj rad nije "estetski". (...) Po esteticima stvarnost ne bi smjela prikazivati tako, da bude jasna svima. Sve treba zaviti u slatunjave i licemjerne riječi.

Priča o bijelom kruhu,

F. Slokan, poglavlje VIII ("Gnoj - kruh - kultura")
Zagreb/ Beograd 1948.

Novčanice su već bile na stolu kad uđoh u njen stan. Ona je moja majka, a novčanice razlog što sam tu. Slažemo se - nekad smo bili bliski. Međutim, ne slažemo se oko datuma kada je naša bliskost iščezla, i to po sledećem obrascu: broj koji izgovori ona isprva se razlikuje od onog koji izgovorim ja samo za jednu cifru. Kasnije - uz kafu iz plastične kuvalice - navodimo sve udaljenije brojeve, vukući pri tom svako po kraj stolnjaka prema sebi.

Aonda pomislim da majka namerno izgovara pogrešne brojeve, da simulira senilnost kako bih se zabrinuo: "Drugi put mogu zagnjuriti metalnu kašičicu u kuvalicu, i štampeš mi, sine, umrlicu." Ona je navikla da me prekoreva okolišno najavljujući svoju smrt, a ja da prekora odbijam grubošću sa kojom joj uzimam pare. Time i ja nešto najavljujem: dalje življenje. Jer, sa novcem se operiše samo onde gde ima budućnosti. (U romanu *Na plaži*, čiji likovi, u Australiji, posle nuklearnog rata, čekaju smrtonosni oblak radijacije sa druge hemisfere, glavni lik kupuje kosilicu, par nedelja pred kataklizmu, i pita može li platiti čekom, a prodavac mu odgovara: "Možete i korom pomorandže.")

Postoji poseban razlog za to što majka novac stavlja na sto unapred. Vidljiv otpočetak, on lako postaje okosnica našeg razgovora. Gledanje u novac majci olakšava susprezanje od pitanja o "nečemu drugom", o onome što je zanima *u stvari*. To drugo pitanje se takođe tiče para, onih para kojih nema na stolu, koje ne zarađujem.

Zovem se Boris Petrović; nezaposleni sam TV reditelj.

Zakopčao sam džep košulje u koji sam već spustio novac, i zahvalio se majci. "Svašta", rekla je, i okrećući glavu u stranu (ruke joj behu obavijene oko potkolenica) - zažmurila.

Put za narodni univerzitet, kuda sam krenuo da uplatim tromesečni kurs pekarstva, vodi pored bivšeg "Londona". Sada je to sala za "Bingo". U izlogu zgrade blista nov-novcijat auto; osoba koja ga je upravo očistila zakoračuje unazad. U njoj prepoznajem Gocu Lađevac, drugaricu iz osnovne škole. U odeljenju su prvo njoj izrasle grudi. Mi, njeni razredni drugari, primetili smo to jednog ponedjeljka i - povedeni primenom najhrabrijeg, Krompe - posegli za njima. Učionica je ujutro kad smo, više zahvaljujući njenoj ravnodušnosti no našoj spretnosti, takli Gocine sise, mirisala na parketnu emulziju "četiri asa".

Ovo je činjenica. I narkotici koje je Goca štedro trošila u Frajburgu - činjenica su. To je i njena lepa uniforma, čija svetla plavet dokazuje obrt u Gocinoj biografiji. A činjenice kao činjenice - ne služe ničemu do ukazivanju na one činjenice koje nam ostaju nepoznate...

Stupam u salu zaobilazeći - od stida - Gocu Lađevac. Dok sam studirao, ona je u fikseve ulagala hiljade. Sada je "čista". I zaposlena.

Kada se od svote koju mi je dala majka oduzme cena kursa,

ostaje mi 14 dinara. Devojka u uniformi poput Gocine prišla mi je i prodala mi talon, a Goca stala uz pult iza kog je bilo još devojaka. Pogleda u šake: verovatno behu crvene od sredstva za čišćenje. Uplašio sam se priče o vremenu-od-osnovne-škole-do-danas, predvidevši u njoj jezičke nespretности koje odlikuju svaki bezvoljan govor. Do te priče bi moralo doći ako dobijem "bingo" i odem do pulta, po novac. Dok sam razmišljao o tome, jedna od devojaka je izgovorila prvi broj, i ja sam pogledao u talon.

Ispadanje loptica iz prozirne cevi pratila je TV kamera. Da raspoložem njome, da mogu raditi to što umem, ne bih upisivao kurs pekarstva, ne bih pešao put Slavije, ni svraćao ovamo. A ipak, sada nisam pozeleo da objektiv kamere okrenem od cevi ka Goci, sebi ili nekome trećem: budući da kamera ne može osvedočiti moj **doživljaj** u sali - doživljaj uvredljive srodnosti svega vidljivog - pozeleo sam da je ugasim. I to tako da slika s ekrana iščezne agonično sporo, najpre se svodeći na belu, blistavu tačku.

Nisam žalio 12 dinara, izgubljen ulog. Dobitkom sam smatrao izostanak razgovora sa Gocom. No, kad sam - napuštajući salu - na čelu osetio pritisak vetra, žalio sam što ne znam je li vetar kroz otvorena vrata dopro i do nje?

U strmoj sali narodnog univerziteta, budući kursisti - **narod** - stajali su pred Direktorom. On je govorio sa scene, žestoko gestikulirajući: šake je okretao prema tlu, a svaki pokret je "vredeo" jedan slog.

Okupljeni su mahom bili prevalili tridesetu. Jedni su grlili naslone sopstvenih sedišta, a drugi gledali progoretine na podu. Samo jedan od budućih kursista - onaj u zelenom letnjem odelu - beležio je poneku Direktorovu reč. Olovka mu je svaki čas proizvodila zvuke: "klik" — isključio bi je posle svake beleške.

Najmladi među budućima, tek svršeni osnovci, sedeli su u zadnjem, balkonom zasenjenom delu sale. Uplašeno su gledali čoveka s olovkom, valjda ne uspevajući da zamisle motor volje koja mu kazuje kada da proizvodi "klikove".

Čim je Direktor završio govor, oni kojima su nedostajale informacije pribiše se uz scenu. Behu to svi izuzev osnovaca i jednoga usnulog deke, koji se - kako to kažu bake - **osećao**. (Bake svet poimaju obično njuhom, jer je mnogima preosta-

lo jedino čulo mirisa. Čika je, dakle, mirisao; sami pretpostavite na šta.)

Preda mnom, stajao je i Direktor postavljao pitanja budući monter antena. Hotimična povijenost njegovih leđa i teatralno držanje cigarete odavali su onaj mentalni sklop koji obezbeđuje simpatije poštara, konobara, kasirki - obavljača poslova na bazi naplate. Kad su osnovci, iza, oborili stubastu pepeljaru, monter antena pogleda u pravcu treska koji se utom pretvori u zvuk kotrljanja. Iskoristio sam ovo da se obratim Direktor; zatimio je psovku **zbog** pepeljare **radi** dostojanstvenosti profesije, i tako ojačao vezu između "zbog" i "radi" sa onim mirom s kojim dobri Bog održava vezu svetla i mraka.

Pitao me je: "Šta si?"

"Pekar", rekao sam razgovetno a tiho, kako se govori čitačima sa usana.

"Treba da se obriješ", reče.

Uplatio sam za kurs i poručio pivo u univerzitetskoj kafani. Petnaestogodišnji konobar je obema rukama primeo stolu poslužavnik sa flašom. Iz dva pokušaja je otvorio pivo i sipao mi u čašu gutljaj-dva, držeći pri tome malo isplažen jezik. Neohlado, pivo je zapenilo i prelilo se preko ruba. Da ne bih dodatno zbunjivao konobara, otvorio sam skriptu: "Proizvodno zanimanje - pekar". U skriptama je bila slika buhtle, koju zamislih kao ispitno pitanje. Kada sam podigao pogled, konobar je i dalje stajao pored stola, sa rukama iza leđa.

"Prijatno", reče. Ja odgovorih: "Hvala", pa otpih.

Za stvar poput brijanja nikada ne kucne čas. Hoću da kažem: nema nikakvog "kuc-kuc"; udeš, poručiš, sedneš, i mušema ti zagolica vrat. Šišanje obično naručiš istom prilikom, jer ti sad - obrijanom - zulufi deluju preveliki.

"Kako ćemo?" pitao me je majstor.

Podigao sam dva prsta.

"Na dvojku?" pitao je, a onda otegao "u". "Šta će ti to? Nek bude, za sad, četvorka. Lako ćemo posle da isećemo još."

Klimnuo sam glavom. Sklonio prste pod mušemu.

"Nemačka omladinska", reče. Tako naziva tu frizuru.

I dalje mlad, spremao sam se za Nemačku: trebalo je da u Berlinu budem gost TV festivala koji će prikazati moj film. Osmehnuh se zbog te podudarnosti.

Bi trojka.

Da bih stekao sanitarnu dozvolu, trebalo je da uzorak izmeta odnesem u ulicu 29. novembra. Zbog treme ga nisam istisnuo lako: bio je to prvi moj izmet u vezi sa društveno-korisnim radom.

Predao sam ga, u kutiji za šibice, tehničaru; nije mi gledao u oči. Međutim, sadržaj kutijice je pogledao i u nju zagnjurio štapić, koji potom zatvori u ampulu. Prepleo je prste i rekao mi:

"Baci."

Isuviše tiho je to rekao.

"Molim?"

"Baci šibicu u kantu."

Zgazih papučicu, i poklopac kante se podiže. Nekoliko desetina kutija je ležalo na dnu. Jednom, pomislih, bile su u vezi sa proizvodnjom vatre, koja (element) rađa misao o *početku*. Sada su dospele u vezu s govnicama, koja (ne-elementi) podstiču misao o kraju.

Bacio sam svoju kutijicu među ostale. "Doviđenja", rekoš tehničaru na izlasku; oćutao je. Nije gledao u oči, ponavljam, i bio je vrlo neraspoložen.

Dara - ona koju sam uveo u stan - dvojnica je moje doskorašnje devojke, Sonje. Lišena je dva-ju tereta ove druge: tereta godina, i nade - u neodređen ali potpun preokret.

Navalu senzacija, odliku ženskih osoba na datom životnom stupnju, Dara bi da uskladi sa činjenicama. S ovom, na primer: Zemlja se okreće oko ose. Zbog čega to ne *osećam*, pita se ona. Zamišljanje tog okretanja, koje preduzima u cilju kompenzacije osećanja, od izmišljanja se razlikuje za jedan, mali slog. A izmišljanje je, misli Dara, greh; brucš je teologije, i Beograda se još plaši. Plašila se i ulaska u moj stan dok nije pročitala *Osetljivu devojku*, pesmu koju sam zalepio nad uzglavljem. Tumači je kao izliv moje, a ne pišćeve iskrenosti. Ovako misli: ako je (Boris Petrović) spreman da u osetljivost *anonimne devojke* uloži makaze, selotejp i vreme za isecanje, u moju osetljivost će uložiti mnogo više. Jer, zna mi ime: zovem se Dara.

Razgovaramo.

JA: (pružajući joj čašu sa koka-kolom) Izvoli.

ONA: (prihvatajući čašu sa koka-kolom) Hvala.

Sedam do nje, na mrki trossed koji se pretvara u krevet uklanjanjem jastuka sa metalnih nosača. U pogodnom trenutku - hop! - smaknuću ih i u Daru uperiti ud. To je tajna čije postojanje čini Čelentanove pesme milozvučnijim. (To je, naime, muzika koju slušamo.)

Da bi dorasla Tajni, Dara treba da raste. Da bi rasla, ona treba da jede: zato uzima šaku po šaku ribica s makom iz tanjira koji mi inače - samcu - služi za instant supu.

Čelentano naglo umukne i među Darinim zubima se začu meljava. Čim se to desi, ona prestane da žvaće. Obrazi su joj, od ribica, naduti. Počinje sledeća pesma: skidam levu sa desne noge - Dara nastavlja da žvaće - i desnu prebacujem na levu.

Već dugi niz nedelja van polnog života, dobio sam erekciju još tokom telefonskog razgovora s njom. Rešen da je ignorišem, dohvatio sam knjigu - *Filmska kultura* Bele Balaša - i počeo da čitam glavu o smrti nemog filma.

Strанице sam okretao sleva nadesno.

Promenio, potom, smer.

Udarao po jastuku da prerasporedim perje u njemu. Ništa.

Sramota me je da priznam (talenat za sramotu stekao sam kada i državljanstvo), ali morao sam da je se rešim. Erekcije. Ma koliko nesavršena bila, onanija mi je omogućila da - sad - si-su moje gošće gnjavim dugo, strpljivo, kao radi donošenja nekog zaključka. Ona je moj napor nagradila nemošću. (Hvala!) Ali kada sam, dodirujući joj pubis levom, povukao *onaj* potez desnom rukom, i trosed se pretvorio u krevet - trgla se.

Do trzanja nije došlo zbog tog i takvog dodira, već zato što je ("tation... -tation... -tation...") na pesmi *Svaluation* igla počela da preskače. Ustao sam i prebacio je malo napred. Razlegla se pesma *Il ragazzo della via Gluck*.

"Ti nisi kršten?" upitala je Dara.

"Šta je, vidi se?"

"Ne. Rekao si da nisi, pa..."

"Pa šta?"

Otrla je mak sa haljine. "Treba da se krstiš."

Pogled sam skrenuo ka omotu ploče. Na njemu je, o vratu Čelentana, visio zlatan krst. Uzdahnuo sam i otišao do špajza, po vrlo savremenu verziju jednog starog pronalaska - po crno vino "ekvatorski šav".

Sipao ga u polulitarsku kriglu. Dodao koka-kolu u odnosu 50 : 50. Opet sam seo, ali ne porred Dare, već za radni sto na kome je, i dalje, ležao Balaš.

"To ide tako, zajedno?" upita Dara.

"Ide, i zove se 'bambus'. Kombinacija s malinovim sokom se uz muziku slaže bolje, jer je Čelentano fašista a ime ove druge kombinacije - 'musolini'."

"A ko je Čelentano?"

Umesto da odgovorim, nadušak popih 3 del bambusa i u kriglu ulih još vina. Gledao sam

u Daru čekajući da pokaže gađenje. Šta ti bi?, mislio sam da će pitati. Odgovor sam spre-mio unapred, na putu od špajza do sobe: "Ose-tio sam nesnosnu suvoću nepca, kao da sam pojeo sto nafora..."

Umesto "Šta ti bi?", Dara reče: "Što si prešao za sto?", a ja u odgovor raširih ruke i pogle-dah sopstveni trbuh, kao da je rekla da imam mrlju na košulji. Pogledao sam, kažem, u sto-mak i užasnua se videvši da mrlja i jeste ta-mo: posledica onanisanja.

Preostali bambus sam popio iskrivljen u sto-lici za rad, priželjkujući da me Dara napusti.

Poče da mi nedostaje moja donedavna devoj-ka: ova na trosedu posta simbol nebeske prav-de, a ona druga - diplomirana pravnica - sim-bol zemaljske. Postadoše mi dragi njeni klase-ri, Jugoslovenski Ustav, spajalice...

"Šav... šav... šav", šaputao sam grebući eti-ketu s "ekvatorskog šava"; imitirao sam izgre-banu ploču hoteći da podsetim Daru na pre-skakanje igle - uzrok prekida milovanja - i ta-ko joj dam do znanja da je ona, ne ja, naopa-ko presudila večeri.

"Jesi šašav", reče, ustade i zategnu haljinu s cvetovima falusoidnih tučkova. Na trosedu je za njom ostalo semenje maka.

Kada je Dara (bez poljupca) izašla iz stana, podignuo sam. Gas iz koka-kole u bambusu popijenom nadušak čuvao sam u sebi sve do tad. Sa radošću sam nastavio da čitam:

Postoji još jedna bitna razlika o kojoj vre-di razmisliti, između starog i novog Čapli-na, između stare groteskne figure i novog veoma složenog čoveka. Prvi put se događa u poslednjem kadru "Modernih vremena" da Čaplin ne polazi u svet sam, već sa svo-jom drugaricom. NEMI ČAPLIN JE BIO USAMLJEN.

Čaršavi na kojima povremeno (i dalje) spa-vam sa Sonjom oslikani su junacima Diznije-

vih stripova. Šarena, njena postelja nalikuje onoj u koju me je, petnaest godina ranije, spuštala mama.

U zemlji čiju je prvu intelektualnu postavu nadahnuo Frojd koliko i Marks, edipalac bi trebalo da je cenjen koliko i radnik mlinско-pekarske industrije.

Kafu sam srknuo prvi put u 3:42. Povukao sam polugicu digitalnog sata; piskovi su prestali da se nižu a slika zvona sa ekrana iščezla. Uključio sam radio i čuo Zigija Stardasta: *Take your frozing pills and put your helmet on...*

Osamnaest minuta kasnije, noćni program se pretvorio u jutarnji tako što su voditelj i tonac ustali (ovaj drugi 20 sekundi kasnije, pošto je iz magnetofona išnirao traku sa Zigijem, zelenu), a drugi voditelj i tonac koraknuli iz okvira vrata unapred. Dok je drugi voditelj vadio cigaretu, lizao je i palio, drugi tonac je ušniravao novu, crvenu traku.

Na traci behu kola, u kolu - niko (bio je to studijski snimak), a oko kola novi radni dan.

U hodniku pekare, u visoko naslaganim gajbama, ležale su vekne zelenkaste od budi. Posle ću saznati da tu čekaju kom-bije svinjara s periferije. U magacinu, na tri koraka od gajbi, sedela je žena tankih obrva - Jasna - i debeo muškarac - Muftija. Nadimak su mu nadenuli jer je neko vreme išao u školu "za hodžu". "Nije hteo da uči", rekao mi je posle Upravnik, spustivši ovome, koji je za to vreme žvakao šećer, ruku na rame. Jasna i Muftija su pili kafu a sekundara zidnog sata, zlatasta, zastupala istinu o vremenu. Dobio sam i ja šoljicu.

Kada se iz pekare začu brujanje, Muftija ustade sa šamlice a Jasna zabaci glavu i popi poslednji gutljaj. I ja sam ustao, obučen u beli mantil. Kada smo ušli u pekaru, treći čovek - Joca - stajao je kod lifta za testo. Bio je to glavni majstor.

Muftija je raširio noge i podigao ruke, a Jasna jezikom uklanjala soc među jedinicama, čekajući - kao i drugi - da se iz prihvatnog levka na brašnom posut sto sruči 70 kilograma testa.

Gledao sam ih "sa one strane rasta i razvoja", prestar za šegrta i, u jesen, mamuran od bambusa, pića tipično letnjeg...

Joca reče Jasni da mi pokaže kako se vekne slažu u pleh. Ona poče: "Važno je paziti na *šlus*" (ime za ivicu na donjoj strani vekne). Ova mora da dodiruje pleh, kako se vekna ne bi otvorila pri pečenju.

Vekne sam uzimao oberučke, kao bebe. "Greška", rekla je na to Jasna. Bila je Sonjina vršnjakinja i razvedena majka jednog deteta. "Koristi ruke zasebno, inače si *gotov*."

Posle nekoliko dana, Joci je predala novac za bravu koju će ovaj za nju kupiti na pančevačkoj buvljoj pijaci. Izložila nam je plan o postavljanju brave na vrata kuće roditelja u Opo-vu, gde je sada živela s ćerkom. Dok je pričala, između reči je izdisala na nos šumno kao magare.

"Oću da oladim kretena" - misli na svoga muža - "kada u ponoć dođe i rasplače se."

"Što plače?" pitao je Joca. Držao je raskriljeni *Sport* u kome je Mijatović, pri šutu, ruke držao podignute kao za uzlet.

"Što? Prokockao radio-kasetofon za kola, pa kuka. Budi mi dete, ej! I prepada matoru. Drugo, nije prokockao jedan, nego tri kasetasa. Doduše, jedan te isti dvaput; jednom ga je i povratio..."

Kiselo-sumporasti miris pekare i vera da će Mijatović ruke držati u vazduhu i sutra - uspavaće me.

A onda, pospan, opet ću čuti lift. Upravnik će u toku rada na trećoj turi hleba u pekaru ući naglo, praćen sinom sa ka-ubojskom mašnom. Ovaj će pohlepno gledati testo, nas četvoro i sat, čak i mutnu vodu što lije iz komore za fermentaciju - kao da će sve to biti vidljivo samo još tad. Upravnik će me pitati: "Kako je?" Pokušaće da samo intonacijom pitanja (njome se šestogodišnjaku koji po dvorištu juri sa plastičnom bombom obraća s "vojniče") pokaže smisao za humor.

Šalu će, misli upravnik, razumeti svi osim mene, koji sam - budući "zelen" - nemoćan da osetim izlišnost njegovog pitanja.

Medutim, niko se neće nasmejati.

"Dobro", glasiće moj odgovor upravniku. Izgovoriću ga sa šumom izdaha kakav Jasna proizvodi kada priča o mužu. U njenom izvođenju, on znači "prkos", u mom - "skrušenost". Odgovorivši, prići ću stolu i glavom udariti o lift. "Pazi se", reći će upravnik na to; biće to novi pokušaj da zasmeje "svoje radnike". Ovaj put, nasmejaće se njegov sin; ne, verujem, zbog očeve opaske, već zbog šupljeg zvuka udarca. Sin će ruke držati iza leđa, a podbradak će mu, kad prasne u smeh, odskočiti.

Taj zvuk svedoči o postojanju nečeg-nevidljivog-u-pekari: stuba utamničenog vazduha. Za njega namah izmišljam ime:

mimo. Mimo zastarelih mašina i brašnene beline, mimo pločica i tranzistora s **Akumulatorskim kolom.** Vazdušni stub je, pomisliću, izlaz iz pekare.

Muftija podiže pogled otvorenih usta: mislio je na nešto drugo, na izlaz nije. Je li **to drugo** u vezi sa pokrivačem pod kojim spava, tanjirom "nečega čorbastog" ili nožnim listovima žene mu Hadžere?

Nizanje pretpostavki će prestati kad se bol razlegne lobanjom i na vrhu kažiprsta vidim bledocrvenu kap, zbog prozirnosti nekako nedostojnu imena "krv". Setiću se polovine jednog stiha sa zelene radijske trake ("put your helmets on"), i zgasiti se nad merom u kojoj odgovara događaju, kao što sam se nekada gadio slikovnica u kojima je pod slikom vekne hleba stajala reč "hleb", pod slikom glave - "glava", a pod slikom sata čije kazaljke idu uvis - "dvanaest".

Biće podne i više neću moći da razlikujem zatvorenost vrata Jasnine kuće u Oповu od kuće same, upravnika od sina, ni ponoć (u koju na vratima one kuće lupa Jasnin nekadašnji muž) od podneva (kada od Joce dobijam dozvolu da odem iz pekare).

Kada to učinim, kad odem, na glavi ću imati malu ranu, lažni dokaz herojstva.

Pokazaću je Sonji. Večeras.

Pas iz dvorišta do njenog je te večeri prvi put lajao na mene. Pri tom su mu iskočile vratne žile debele kao gajtani. Bilo je to prvo što sam ispričao Sonji; kuvala je majčinu dušicu, lonče pridržavajući krpom sa slikom plavog patlidžana, belog luka i bibernika.

Ta krpa i "hershey's" čokolada behu sav njen pazar za taj dan. Otpakovala je i izlomila čokoladu. Krišom se radovala mom doživljaju sa psom - njime sam kažnjen, pa se nadalje o pravdi ne mora brinuti ona, radna, u pet popodne uvek "crknuta" žena.

Stožer naših sretanja je plafon njenog stana: nikud i nikada ne izlazimo.

Raširila je krpu i prislonila je uz grudi. Zna da volim povrće i sise, i da sam - godinama lišen majčine nege - željan čistog i opeglanog.

Pio sam majčinu dušicu i hvalio je, no - pogled mi je "sam skretao" ka flašama s alkoholima Sonjinog stanodavca: još ih nije bio izneo iz stana.

Pričao sam o slučaju sa Darom (izuzimajući fleku na majici i majku, a citirajući Belu Balaša). Sonji ovo nije moglo prijati, a ipak me žudno slušala: htela je da se na priču navikne. Ona i navika će biti dvoje, a ja ću - kada umuknem - ostati sam samcijat. Tada će se ona ražalostiti nada mnom, i primiti me u sobu s Mikijem i Mini na čaršavima.

Uzdahnuo sam otvorivši kutiju s flašom vodke "percovke". Bila je nenačeta. "Samo da pogledam", rekoh. Na kutiji je žena koja je darovala piće Sonjinom stanodavcu napisala nežnu, nežnu posvetu.

Moj scenski bezobrazluk za to veče je taj: uzdisanje-pred-flašom. Sonja zna da sam bezobrazniji van scene, ali ne i to da se od **pravog bezobrazluka** susprežem da bih zaštitio sebe, ne nju. Naime, utuvio sam da će me - ako pustim svom zlu na volju - pas iz dvorišta do njenog ujesti.

Posveta na vodki je datirana: 1969. Te godine je Zigi Stardast snimio **Space Oddity**. Obli, stakleni zid flaše sprečava da se vodka izlije u "sad".

"Možeš da je otvoriš", rekla je Sonja i ja to, naravno, učinih.

U bakinom stanu je cvrčalo ulje ispod pariske šnicle. Pio sam pivo i telefonirao Velji Baumu. Moguće je da mladm čitaocu ovo ime ništa ne znači. Ako živi u Beogradu, mora biti da viđa žutu, kabriolet "bubu" iz koje odjekuje glas Fjodora Šaljapina. Velja Baum je vozač tih kola: beli šal, tamne naočare, cigareta. Mlad kao moj pretpostavljeni čitalac, ispratio sam u Kinoteci ciklus njegovih filmova i odlučio da upišem studije filma. Nedugo zatim, u **Praktičnoj ženi** iz šezdesetšeste (čuvala ju je, zbog krojnih araka, baba) našao sam njegovu fotografiju u krupnom rasteru: kažiprst leve ruke mu je uprt u lonac, a u drugoj ruci drži poklopac; bio je to recept za riblji gulaš.

Nagovorio sam majku da mi spremi to jelo i od komšije Zdravka, flautiste u orkestru milicije, pozajmio Šaljapinovu ploču.

Niz metalnu površ u ribarnici nedugo zatim linu krv šarana do maločas tovljenog u mutnoj akvarijumskoj vodi. Šaljapin je zapevao, a majka počela da kuva sa bolnom nevericom, kao da proba šarlatanski lek za rak.

Zaista, jelo je propalo. Zajedno s loncem bačeno je u smeće. Stiskao sam zube i krišom psovao majku gledajući lik sa

omota ploče. Ne može **on**, Šaljapin, biti okosnica uživljavanja u Velju Bauma, mislio sam; za to je neophodan gulaš...

"Baum", rekli su kolege mnogo godina kasnije, kada su videli moj film *O livenju zvonu*. Baumove slike su u to vreme već bile iščezle iz štampe. Cigaretu u uglu usana ugasio je po lekarskoj preporuci, a brzinu vožnje smanjio sa 80 na 30 kilometara na sat. Više nije režirao filmove.

Kada sam njegovo prezime i deseti put čuo kao ocenu svog rada, pokušao sam da problem umetničkog identiteta rešim uranjajući dublje u njega. Ubacio sam u kovertu VHS kopiju svojih filmova i - iz knjige *Ko je ko u SFRJ* - na nju prepisao adresu Velje Bauma. Odgovor je usledio petnaest meseci kasnije: Baum me zvao da mu asistiram u školi koju je upravo osnivaio "Zora film".

Otišao sam kod njega na čaj. Uveo me je u radnu sobu sa plavim hartijama na kojima je bila ispisana XI glava njegove memoarske proze. Zveckao je priborom u kuhinji, i doviknuo mi: "Lepo vam je ono s drombuljom. Lepo montirano."

Svrake, i oblak boje šljivinog mesa, pročitao sam na jednoj hartiji pre no što izrazih slaganje sa njim.

"Kao ja", dodao je ušavši u sobu. Šolju je uzeo desnom rukom. Ja sam svoju podigao sa stoila levom.

"Ja ne zaslađujem", reče Baum i podiže posudu sa šećerom uvis, i ja reših da - baš zato - zasladim svoj čaj.

"Slično meni, kažem", kazao je, "ali sam ja, u svoje vreme, bio brži... Štektala je presa kao mitraljez!"

Promeškoltio sam se u sofi. "I ja bih mogao brže da nisam nasledio **vaše** paserke negativna, koje od montažera očekuju da dužine kadrova samere **njihovim** dioptrijama."

Baum se nasmejao basom. A onda se naglo uozbiljio.

"Ali - ja jedva da imam dioptriju."

"Ne..." Nisam mislio na... Vi ste... Kad kažem: 'vaše'... Izvinite; sad sam ispao budala."

Baum je i dalje ćutao, a onda reče: "Ma, u redu je." Opet se nasmeja, svetlijim glasom, i ja shvatih da glumi.

Popio sam još gutljaj čaja. I Baum je uzeo gutljaj.

"Minus pet, je li tako?" reče.

"Ne razumem", rekao sam ja.

"Dioptrije paserki."

"A, da."

Velja mi pruži ruku: dogovor je bio napravljen. Pekarstvo sam ipak upisao, iz nepoverenja u Direktora "Zore". Sada, bio je red na razgovor sa njim.

Sa Baumom sam se dogovorio da u podne budem u "Zori", pa sam u pekaru sutradan došao pola sata ranije no obično. Sa sobom sam - u kesi s fotografijom koale - imao sako za poslovne razgovore. Stadoh pred radni sto, Joca mi dodade nož za testo koje zatim počeh poletno da sečem. Komadi su uvek bili premali, i Jasna, koja je stajala pred vagonom, nije prestajala da govori: "Još, još." To me podsetilo na snošajsku leksiku, i na mogućnost da noćas opet posetim Sonju. "Idi kad očeš", reče Joca zamahnuvši rukom da bi ubacio kvasac u posudu sa brašnom kad sam ga pitao za dozvolu da odem ranije. Nepotrebno, pomislih: posuda je široka, a on stoji nad njom - kvasac bi ionako upao u nju. Zahvalio sam mu se i primetio da mi se ruka sa kesom oznojila. Nepotrebno, opet pomislih - ionako ću potpisati ugovor. Postadoh siguran u srećan ishod predstojećeg sastanka, pa reših da se u jednoj usputnoj bašti počastim irskim pivom.

Pre no što je preduzeće "Zora film" otvorilo školu, u njemu je bilo mnogo fascikli sa čvorovima nalik na one s konopaca samoubica. Više ih nema: sadržina jednih poverena je računaru, a ostale su sa lepetavim treskom pale u kontejner. Istorija preduzeća je počela ispočetka, što za Direktora i malobrojne zaposlene beše poput buđenja iz sna čiji dekor je istovetan s javom. Ovo bi omogućeno parama koje je Država dala "Zori" povodom četrdesetpetogodišnjice. Tada je ovo preduzeće raspisalo konkurs na kome je i moj scenario - **Već postojeći film** - odobren za realizovanje. Ni ovaj, niti ma koji drugi od onda prihvaćenih projekata, nije, međutim, ostvaren.

Kada sam izbio na vrh školskog stepeništa, Direktor - šezdesetogodišnjak prav kao sveća - prilazio je šanku kafea sa keramičkom šoljom u ruci. (Studentima se kafa sipa u plastične čaše koje se od vreline izobličuju.) Na putu do šanka, Direktor sreće dve radnice sa "truleks" krpama: jedna je čistila plastičnu marantu, druga plastični kroton. "Dobar dan", rekle su, a on otpozdravio sa intonacijom hvalioca.

"Dobar dan", rekao sam i ja Direktor. "Boris Petrović."

"Velja je maločas otišao", reče Direktor. "Čekao je i otišao."

"Kako", rekoh, "dogovorili smo se za dvanaest."

"Ne znam ja...", reče i obori pogled kao u znak odbijanja da gleda lice na kome se krivica odveć napadno očituje.

Otišao sam kod bake, otvorio pivo i telefonirao Velji. Zeleneo se grašak, kuhinjske zavese, flaša. Uključila se telefonska sekretarica. Mada nisam hteo da ostavim poruku, čekao sam da minu tri kratka i jedan dugi pisak pre no što sam prekinuo vezu. To sam učinio pokretom poput onog kojim je Joca jutros dodao kvasac materijalu za hleb, ali - suprotno usmerenim: kao da je pogrešan smer uzrok neodigravanja sastanka, kao da posao treba iznova početi odatle.

Popio sam pivo i telefonirao Sonji. Odavno se ne volimo; njoj se gadi račun za hemijsko čišćenje mog sakoa, a meni njeni vikleri.

Posetio sam je. A sutradan, u četiri ujutru, napustio njen stan.

"Ostavio si me samu i otključanu", rekla je u potonjem telefonskom razgovoru. U čijem stanu sam bio sada? U bakinom. Pokušavajući da u sećanje prizovem marku one brave za Jasnu, čutao sam. "Borise?" Umesto imena marke, setih se šta sam sanjao prošle noći: da sam mali kao ljuta paprika.

Prešao sam u trpezariju: baka okrenu kutlaču ka stolici na koju sedoh.

"Ja te u svemu podržavam", rekla je između zalogaja. "Hleb je jutrošniji, uzimaj."

Velja Baum je, ispostavilo se, mislio da smo imali dogovor za 11. Još jednom sam, ponevši sako u kesi sa slikom koale, stao pred Jocu. "Idi", reče mi, "ali tako ništa nećeš da naučiš."

U garderobi sam skinuo mantil rid od izgorelog brašna i obukao zimski sako. Usput sam video tek par ljudi obučenih toplo kao ja: obojica behu siromasi. Prvi je lizao poklopac čaše za jogurt, a drugi vrhom flomastera prelazio preko nekog izbledeog imena ispisanog na reklamnom panou...

Velja Baum i ja, penjući se ukorak glatkim stepenicama, dodosmo do kancelarije Direktora. Velja kucnu o grbavo, narandžasto staklo i uđe. Neki čovek sa leptir mašnom oslanjao se o la-

kovani sto a Direktor skidao stiroporsku ambalažu s TV-a.

"Sada nikako nije zgodno", rekao je Direktor.

"Kad onda?" pitao je Baum.

"U sredu."

Staklo u vratima zadrhta kada ih je Velja zatororio. Ne zbog siline pokreta: bilo je loše pričvršćeno. Da bi skrenuo pažnju sa našeg ponovnog neuspeha, Baum izvuče iz jakne videokasetu. Bio je to Čaplinov *The Kid*.

"Ovo je sjajno", reče. "Je li ste gledali?"

U sredu, Velja je prstima dobio po presvlaci fotelje pred kancelarijom Direktora. Na presvlaci susedne je, pod mojim dlanom, ostajao znoj. Direktor nije došao; morao je da putuje u Vršac, gde je dobrotvor "Zora filma" slavio 10 godina postojanja. Videli bismo se u pektak, da nisam morao da otputujem u Berlin.

Gde sam, zahvaljujući sakou, uštedeo 40 maraka...

Recepcionar me je probudio u zoru - bilo je vreme da se vratim u Jugoslaviju. U pidžami, u cipelama i bez čarapa, sa crnim tvrdlinama ispod očiju, malo zatim nabio sam stvari u torbu. Bila je mlohava, strinina. Nisam imao za taksi i trebalo je hodati do metroa. A još prethodnog jutra sam pio francusko vino iz diskonta preko puta hotela! Jutro bejaše bleštavo i nisam imao obaveza: sređivao sam zanoktice a Erol Flin na TV-u pričao nemački. Potom sam, opremljen foto-aparatom, otišao na stadion "Olimpija". Oponašao sam hod i pozicije kamera Leni Rifenštal za film iz 1936, i crnim pivom zalivao hotelski kikiriki. Na povratku mi se išlo u WC, pa sam pre vremena izašao iz autobusa. Ušao sam u neki kafe i video fliper. Mokrio sam, poručio pivo i žeton. "Puc" - poslednji mehur piva na dnu zdepaste flaše je prsnuo, a ja dobio, i izgubio, bonus lopticu.

Sonji sam poslao razglednicu sa fotografijom plavuše iz erotskog muzeja. *Ovo sam ja ispred Rajhstaga.*

Majci sam poslao razglednicu sa fotografijom Rajhstaga. *Hrana je dobra. I smeštaj.*

Stigao sam u hotel i ugledao "beaujolais" na tepihu, u senci. Skrenuo sam pogled ka zanokticama, računajući na uspavljujuću moć dosadnog...

Uveče, na završnoj svečanosti (prskalice i čufte nad plamenikom), posle tri čaše "berliner kindl" piva i mokrenja u WC-u gde sam iz usta baba sera čuo srpski jezik (nevakcinisan srpskom zemljom-vodom-vazduhom-vatrom; dakle, ne-elementarni, *bestežinski srpski*), nastavih sa francuskim vinom. Vrativši se u hotel, odlučih da popijem i "jack daniels" iz sobnog bara. Biće besplatan: odlazim pre nego što će osoblje videti šta sam u međuvremenu popio.

Sišao sam na recepciju u sakou za poslovne kontakte. "Forty marks", reče recepcionar, a jedna od tvrdlina ispod očiju počeo da pulsira.

"I had only a 'bacardi' and a mineral water."

Recepcionar je upro prst u hotelsku knjigu. Reče nešto na TV jeziku E. Flina. Zinuo je i par puta, brzo, primakao prste ustima. Bila je to pantomima za jedenje kikirikija. Tokom boravka u Berlinu pojeo sam jedanaest kesica.

"I thought it was free", rekoh. Kikiriki je, kao i sjaj za cipele, bio van bara.

"No", reče recepcionar i - osmehnuvši se - pokazao flinovske rupe u obrazima. "Nothing is free."

Kao i glavnina mamurnih, nisam imao stida: predložio sam recepcionaru da račun za artikle iz bara podnese organizaciji festivala.

No. Yes. No. Yes. No.

Rekoh da "prosto nemam" para, i da mi sutra ističe viza.

Tada se recepcionar zagleda u moj sako. Dugo ga je gledao.

“O.K.”, reče iznenada. Stvar bi rešena.

Zahvalih se, pozdravih ga i pozeleh Berlinu olimpijadu dve hiljadite. Recepcionar reče da ju je već dobio Sidnej, i ja ispuštih jedno tiho “oh”. Trapavo sam mahnuo i okrenuo se vratima iza kojih se plaveo utorak.

“Hey”, viknu recepcionar kad sam već dotakao staklo, a ja se odazvah prebrzo za nekog čija je savest mirna.

Paranoična misao - najbrža misao: nanjušio mi je “jack daniels” u dahu! Ne - “Do you want me to call a taxi?” to je ono što je rekao. A kada sam u Beogradu, pred ulazom u stan ruku stavio u džep, napipah privesak sa ključem berlinske sobe.

Dear Sirs (...) accidentally (...) the key (...) enclosing (...) sincerely (...) stajalo je u pismu koje sam potom poslao hotelu.

Predavanja su počela, a ugovor je bio još nepotpisan. Hodao sam iza Velje Bauma. Ušao je u učionicu. I ja sam. Seo je. I ja. Učionica je bila veličine one pri N.U.-u, sa masnom farbom na zidovima, ali različite boje. “Ovo je moj asistent”, rekao je Baum klupama. I još: moje ime. Idućeg dana u pekaru donesoh - u kesi sa fotografijom karata za igru - litar vinjaka. “Našao sam posao”, osmelih se da kažem. Jasna se na to prekrstila. “Bataliću ovo”, dodadoh.

Vinjak smo, zbog upravnika, pili pomešan s kafom.

Svi su imali po brata, zeta ili kuma u zatvoru. Njima je u ćelijama bilo hladno, a ovima - uz peći - vrelo. Zauvek.

Dan kasnije sam u “Zora film” stupio ne savijajući noge u kolenima. Pre ulaska u zgradu, bacio sam u žbun krvavu pe-todinarku; bio je to kusus od karte za tramvaj. Zakucao sam na vrata Direktora sa **onom** grbavošću i **onom** bojom stakla. Baum je sa njim pričao u međuvremenu. “Ovaj put će sve biti u redu”, uveravao me.

“Napred”, rekao je Direktor. Ušao sam i on me je zaobišao. “Saću ja”, reče. “Sedi.”

Gledao sam odsjaje sa politure stola dok je, u računaru, šumela elisa ventilatora.

Direktor je naglo ušao. Fioka pod računarskim ekranom kliznu i on izvadi tubu roza papira iz nje. Brisao je oprane ruke. Tačnije - nežno, nežno je pritiskao mokra mesta, puštajući da papir radi sam.

“Pa dobro...”, rekoš Direktoru. Smatrao sam da je nepotrebno precizirati: “ugovor”.

“Šta pa dobro?”

Nežno s rukama, strogo u dijalogu.

“Pa... je li napravljen ugovor?”

Jedan list roza papira bi zgužvan brzinom mešenja dve vekne. A onda, Direktor je dohvatio crvenu hemijsku. Na njoj je stajalo, uz par nečitkih reči: 1947-1997.

“Ti si imao jedno jedino predavanje”, rekao je Direktor. “Ja ću sad otići da razgovaram sa studentima, da čujem njihove utiske...”

“Pod uslovom da su dobri - kad ću potpisati ugovor?”

“Ti ćeš biti najpre na probnom radu. Ako budemo zadovoljni - profesor Baum i ja i studenti - napravićemo ugovor.” Kod “napravićemo” je malo odigao šaku, kako to neki ljudi čine kad navode drevne istine.

“Dobro, a - recite mi - plata?”

“Honorar.”

“Da.”

“Visinu honorara će odrediti pravilnik”, reče i lupnu o koricu pravilnika. Gledao sam u nju, koricu.

“A socijalno, markica, te stvari?”

“Je li ti poznaješ nastavni plan i program?”

“Pa... obećan mi je primerak, ali kopirница ne radi.”

“Nespreman si za rad, a očeš socijalno. ‘Plata...’ ‘Markica...’”

“Da kopir-majstor poštuje radno vreme, poznavao bih nastavni plan. I program.”

“Slušaj: radno vreme fotokopirnice određujem ja, ne ti.”

“Tu nema sumnje, ali - kopir-majstor ga ne poštuje.”

“Ti si nevaspitan, momak”, rekao je ponovo podigavši ruku. Drhtala je, a jagodice prstiju mu behu umrljane mastilom.

“Žao mi je što ste stekli taj utisak.”

“Pazi šta pričaš.”

“Ja se izvinjavam.”

“Pazi...”

Direktor je isključio hemijsku. Uključio je. “Ti ovde nisi primljen; nemoj da misliš... Ti si na probi”, reče isturivši bradu.

“Dobro - izučio sam nastavni plan i program; izvršavam radne zadatke; tri meseca su prošla. Hoću li imati markicu, topli obrok i socijalno, i koliki će mi biti honorar?”

“Plata.”

Stegao sam kutiju s olovkom u džepu sakoa. “Da”, rekoš. Tom je olovkom trebalo da potpišem ugovor.

Direktor je otcepio novi list papira; roza. Trljao je palac, kažiprst.

“Proba mož da traje i dva semestra.”

“Može trajati maksimalno tri meseca; to bi moralo da stoji u pravilniku”, rekao sam i upro prst u zelenu koricu. Direktor se na to - bio je obustavio trljanje - obojio komplementarnom bojom, tražeći em pravu, em prvu reč. Naglo sam ustao. Podigavši ruku kao on maločas - a to je značilo: “Ćuti” - rekoh:

“Ne trudite se.”

“Oko čega?”

“Oko iduće replike.” Bacih kutiju sa hemijskom olovkom Direktor u on je uhvati.

Dohvatio sam kvaku. “Ta vam olovka ne valja”, dodadoh izlazeći.

Petodinarka je i dalje bila u onom žbunu. Podigao sam je, i na pijaci Đeram je dao u zame-nu za instant supu. Prodavačica mi je greškom vratila četiri puta toliko. Od ove svote sam ku-pio “cadbury’s” čokoladu za Sonju i preostalo mi je para za lincuru. Dve.

Popio sam ih u bifeu na putu za Sonjin stan.

Moja predstava sedmice, stečena u detinjstvu i tu okamenjena: sedam stubića s imenima da-na ispisanim belim na tamnosivom - nedeljni TV program. To zapravo beše jedina “slika” dana koja mi je ikad nuđena. Stubići su sada prazni, primetih i zastadoh pred nekom prodavni-com, a jedna osmehnuta devojkica u trenerci mi - utom - pruži povodac. Beli pas je bio privezan za nj.

“Oćete da ga pridržite, molim vas. Samo da pitam da li imaju sveće.”

Bio je to onaj beli pas. Toplota devojkice ruke se s povodca prenosila na moju ruku.

Mišići; vlaga beonjača; jezik. Mlatarao je debelim repom.

Povodac mi je labavo ležao u ruci. Zar ne bi morao biti zategnut, mislio sam, kao telegrafska ži-ca? Nije li ovaj povodac samo najava nekog drukčijeg povodca? Zar neće sve ovo dobiti priliku da se još jednom desi?

“Nemaju”, reče devojkica. “Puno vam hvala.”

Posvemašnja težina se umanjila za težinu povoca. Sada, kada je beli pas odsustvovao iz dvori-šta u Sonjinom susedstvu, imao sam vremena da razgledam rastinje u njemu: jesen ga je bi-la skutrila.

Ako je vrt izgubio na izrazitosti, sve-što-ima-ivice dobilo je na njoj. Dakle, i Sonjina ulazna vra-ta. Pozvonio sam. Ništa. Pozvonio. Ne.

Na dan kada će me Baum predstaviti studentima, ređao sam snimke Olimpije na pult kafea u “Zora-filmu” i govorio o Leni Rifenštal.

“Meni to nije bogznašta”, reče. “El znate da se Čaplin smejao *Trijumfu volje*?”

“Ja se nisam smejao Čaplinu.”

“Usamljeni ste u tome”, rekao je Velja Baum gledajući travu Olimpije. Zatim je pogledao u me-ne. “Da nemate nešto protiv Jevreja?”

“Ma kakvi... Samo... Filmovi Leni Rifenštal su lepo sklopljeni; eto.”

“Znate da sam i ja Jevrejin?”

"I Čaplin je, znam. Ja veoma volim Jevreje. Pa i Čaplina volim, ali mi nije smešan."

"Šta znači 'voleti Jevreje'?"

"Ne razumem."

"Lakše pitanje: šta kod Leni Rifenštal volite u stvari?"

"Ritam. Plesni ritam. To."

Velja Baum izvadi vizit-kartu iz džepa i pruži mi je.

"Nedostaje vam smisao za humor", reče. "Evo vam burazerova vizit-karta".

Zvezdana varnica

(Crtež zvezde)

Studio za ples

Žarko i Melina Baum

Levo: ulica

Desno: telefonski broj

Setih se konzervi haringi u majčinom stanu. Polukilogramskih. Kanadskih.

Njen stan otvara žuti ključ o mome privesku.

Dala mi ga je kao izraz poverenja. Sada je bila na besplatnoj operi u Zemunu i ja se, nogavica uflekanih blatom, popeh na njen sprat.

Otključao sam stan: pred očima mi se ukazalo dvoje vrata, razdeljena prekidačem za struju. Iza jednih je WC šolja i - nad njom - neispravn gramofoni, a iza drugih ostava u kojoj lebde moljci. Tu ću ući ne skinuvši jaknu.

Uzimam jednu od dve preostale konzerve i stavljam je u džep. Potom odlazim u trpezariju i raskriljujem vrata bara (...)

Kako se zove film u kome Čaplin, pošto dobije telegram s veću da mu je umrla žena, leđima okrenut kameri drhti sa rukama podignutim do lica, a kada se okrene vidimo da mu je u rukama šejker, i da ne plače?

Ne mogu da se setim. Ime tog filma sam potisnuo znajući da bi se njime - imenom - ova povest okončala. Jedino ime, ne slika, može bi-

ti na kraju: slike **ne umeju** da se završe. Na poslednji kadar filma nadovezuje se slika praznog ekrana, a na nju - kada skrenemo pogled - slika publike koja oblači kapute, obavlja vratove šalovima i stavlja kačkete na glave. (...) Alkohola u baru nema. Tu je cediljka sa još vlažnim listićima čaja za probavu, zaparena flaša od kisele vode, belo brdašce zubne paste, inostrani kovani novac, zelene spirale protiv komaraca i bočica sa pilulama u obliku majčine glave.

Daru sam sreo u hodu po izgrebanom ledu **strogoga centra**: beše u publici prosedih-s-bradom. Membrana mikrofona u koji su ovi govorili se ugibala, a prozori vraćali odjek. Naglo sam skrenuo i ugledao prijatelja. Želeo sam da ga pozdravim; ispružene ruke, obišao sam sledenu žardinjeru i zgazio u govno. Ono beše najmekša odrednica u predelu.

Rukovao sam se i skrenuo, opet ("s kakom ka baki...").

Ona okrete prekidač šporeta. U kupatilu sam čisteći cipelu proveo nepun sat. Kada završih, supa - prvi moj topli obrok u poslednja tri dana - već se bila ohladila na stolu.

Poneki su od nas još u neprilici, kad se u govoru spomene gnoj. (...) Riječ "kruh", međutim, ne izgleda nimalo ružna (...) Naravno, ne u vezi s gnojem, kao da je takva veza uopće nemoguća.

Priča o bijelom kruhu, France Slokan,
poglavlje VIII ("Gnoj - kruh - kultura"),
Zagreb/Beograd 1948